

JSTNING ROUNDLARI VA ULARNING XALQARO SAVDO MUNOSABATLARIGA TA'SIRI

Qodirov Sardor Zafar o'g'li

e-mail: sardorkodiriy@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada Jahon Savdo Tashkilotining (JST) turli muzokaralar bosqichlari — roundlari, ularning mazmuni hamda xalqaro savdo tizimining shakllanishiga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi. Xususan, Urugvay, Doha, Bali, Nairobi va Buenos-Ayres roundlarining mazmun-mohiyati, qabul qilingan qarorlar va ularning rivojlangan hamda rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'siri yoritilgan. Maqolada shuningdek, JST roundlari natijasida savdoni erkinlashtirish, qishloq xo'jaligi subsidiyalarini qisqartirish, intellektual mulk huquqlarini mustahkamlash va raqamli savdoni rivojlantirish borasidagi yutuqlar tahlil etiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, JST roundlari global iqtisodiy integratsiyani chuqurlashtirish va xalqaro savdo munosabatlarini soddalashtirishda muhim rol o'ynagan.

Kalit so'zlar: Jahon Savdo Tashkiloti, Urugvay Roundi, Doha Roundi, Bali Paketi, Nairobi Konferensiyasi, Buenos-Ayres, xalqaro savdo, iqtisodiy integratsiya, subsidiyalar, intellektual mulk.

THE ROUNDS OF THE WTO AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL TRADE RELATIONS

Annotation: This article analyzes the negotiation rounds of the World Trade Organization (WTO) and their impact on the development of the international trading system. It examines key rounds such as the Uruguay, Doha, Bali, Nairobi, and Buenos Aires rounds, outlining their objectives, decisions, and consequences for both developed and developing economies. The study highlights how WTO rounds

have contributed to trade liberalization, reduction of agricultural subsidies, strengthening of intellectual property rights, and the advancement of digital trade. The findings indicate that WTO rounds have played a crucial role in promoting global economic integration and simplifying international trade relations.

Keywords: World Trade Organization, Uruguay Round, Doha Round, Bali Package, Nairobi Conference, Buenos Aires, international trade, economic integration, subsidies, intellectual property.

РАУНДЫ ВТО И ИХ ВЛИЯНИЕ НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Аннотация: В данной статье анализируются переговорные раунды Всемирной торговой организации (ВТО) и их влияние на развитие международной торговой системы. Рассмотрены основные раунды — Уругвайский, Дохийский, Бали, Найробийский и Буэнос-Айресский — их цели, принятые решения и последствия для развитых и развивающихся стран. В статье подчеркивается, что раунды ВТО способствовали либерализации торговли, сокращению сельскохозяйственных субсидий, укреплению прав интеллектуальной собственности и развитию цифровой торговли. Результаты исследования показывают, что переговорные раунды ВТО сыграли ключевую роль в углублении глобальной экономической интеграции и упрощении международных торговых отношений.

Ключевые слова: Всемирная торговая организация, Уругвайский раунд, Дохийский раунд, Бали-пакет, Найробийская конференция, Буэнос-Айрес, международная торговля, экономическая интеграция, субсидии, интеллектуальная собственность.

Kirish

Jahon Savdo Tashkilotining asosiy faoliyati roundlar doirasida amalga oshiriladi. Har bir round savdo tizimini takomillashtirish, yangi kelishuvlar tuzish

yoki mavjudlarni yangilashni maqsad qilib qo'yadi¹. Bugungi kungacha umumiy GATT roundlari bilan qo'shib hisoblaganda 9 ta round va ulardan tashqari JST tashkil topganidan beri 13 ta vazirlar konferensiyasi o'tkazilgan. Quyida JSTning bir necha asosiy roundlarini va vazirlar konferensiyalarini ko'rib chiqamiz.

Asosiy qism

Urugvay roundi (1986-1994).

Urugvay roundi JST tashkil topishidan oldin, 1986-yilda boshlangan va 1994-yilda yakunlangan. Ushbu roundida ko'plab iqtisodiy sohalarda erkin savdo va tariflarni kamaytirish bo'yicha kelishuvlar tuzildi. Urugvay roundi natijasida, Jahon Savdo Tashkiloti tashkil topdi, shuningdek, Kelishuvlar to'plami (Urugvay savdo kelishuvlari) imzolandi. Bu roundida qabul qilingan eng muhim qarorlar qatoriga:

- tariflar va savdo to'siqlarini kamaytirish: Joriy tariflar pasaytirildi va qishloq xo'jaligi mahsulotlari, xizmatlar va sanoat tovarlari bo'yicha erkin savdo imkoniyatlari yaratildi;
- intellektual mulk huquqlari: Intellektual mulk huquqlarini himoya qilishni kuchaytirishga yo'naltirilgan kelishuvlar (TRIPS - Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) ishlab chiqildi²;
- servislar savdosi: Jahon xizmatlar savdosining liberalizatsiyasi va rivojlanishiga qaratilgan yangi asoslar yaratildi.

Urugvay roundining katta yutuqlari mavjud bo'lsada biroq, roundning ba'zi jihatlari tanqidga uchradi:

- rivojlanayotgan mamlakatlarning yutuqlari: Urugvay Roundida rivojlanayotgan mamlakatlar uchun ko'plab imtiyozlar yaratilgan bo'lsa-da, ba'zi tahlilchilar bu mamlakatlarning o'zaro savdoda raqobatlashish imkoniyatlari cheklanganligini ta'kidlashdi;

¹ https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr_e.htm

² <https://www.wto.org/>

– qishloq xo‘jaligida bo‘lgan subsidiyalar: G‘arb davlatlari qishloq xo‘jaligiga katta subsidiyalarni saqlab qolgan va bu rivojlanayotgan mamlakatlar uchun adolatsiz raqobat sharoitlarini yaratgan deb hisoblanadi.

Urugvay Roundi global savdoda keng ko‘lamli o‘zgarishlar va yangilanishlar olib keldi. Jahon Savdo Tashkilotining tashkil etilishi, savdo to‘siqlarining kamayishi va intellektual mulk huquqlarini himoya qilish bo‘yicha yangi qoidalar joriy etilishi, iqtisodiy integratsiyani yanada mustahkamladi. Shuningdek, Urugvay Roundi nafaqat savdo sohasidagi erkinlikni oshirdi, balki global iqtisodiyotni yanada integratsiyalashishiga turtki berdi. Shunga qaramay, ba'zi mamlakatlar uchun bu roundning ijobiy natijalari kutilgan darajada bo‘lmagan, chunki rivojlanayotgan davlatlar o‘z manfaatlarini himoya qilishda ba'zan cheklovlarga duch kelishgan. Yaxshi va yomon tomonlari bilan, Urugvay Roundi Jahon Savdo Tashkiloti tarixidagi eng muhim va ta'sirchan roundlardan biri sifatida qoladi.

Doha roundi (2001-2015).

Doha roundi 2001-yilda Qatar poytaxti Doha shahrida boshlangan. Bu roundning asosiy maqsadi rivojlanayotgan mamlakatlarga qo‘shimcha imtiyozlar berish, ular uchun savdo imkoniyatlarini oshirish va qishloq xo‘jaligi subsidiyalarini kamaytirish edi. Doha roundida erishilgan ba'zi muhim natijalar:

Qishloq xo‘jaligi doirasida savdo to‘siqlarini kamaytirish va subsidiyalarni qisqartirish maqsadi qo‘yilgan edi. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining narxlari ko‘plab mamlakatlarda hukumatlar tomonidan subsidiyalangan, bu esa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun raqobat muammolari tug‘dirgan. Doha Roundida ushbu subsidiyalarni kamaytirish va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yanada ochiqroq bozor yaratish haqida kelishuvga erishish maqsad qilingan edi.

Bundan tashqari, sanoat mahsulotlari uchun bojxona tariflarini kamaytirish va boshqa no-tarif to‘siqlarini bartaraf etish masalalari ham muhokama qilindi. Bunda, ishlab chiqarish jarayonlarini erkinlashtirish va global raqobatni oshirishga qaratilgan o‘zgarishlar ko‘zda tutilgan.

Doha Roundida xizmatlar sektori, xususan, moliya, aloqa, transport va boshqa xizmatlar sohalarida ham savdo to'siqlarini kamaytirish bo'yicha muzokaralar olib borildi. Xizmatlar sektori, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim bo'lib, bu sohada global integratsiyani ta'minlashga qaratilgan o'zgarishlar muhokama qilindi.

Doha Roundida intellektual mulk huquqlarini himoya qilish va global savdo tizimi ichida bu sohada yangi normativ huquqiy qoidalar belgilash masalasi ham ko'tarildi. Shu bilan birga, rivojlanayotgan mamlakatlarga intellektual mulk sohasida eng zamonaviy tizimlarni joriy etishga yordam berishga qaratilgan kelishuvlar ko'rilgan edi.

Doha Roundida rivojlanayotgan mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bo'lim ham mavjud edi. Ushbu bo'limda, rivojlanayotgan mamlakatlarga global bozorga yanada erkin kirish imkoniyatlari yaratish va iqtisodiy yordam ko'rsatish masalalari o'rganildi.

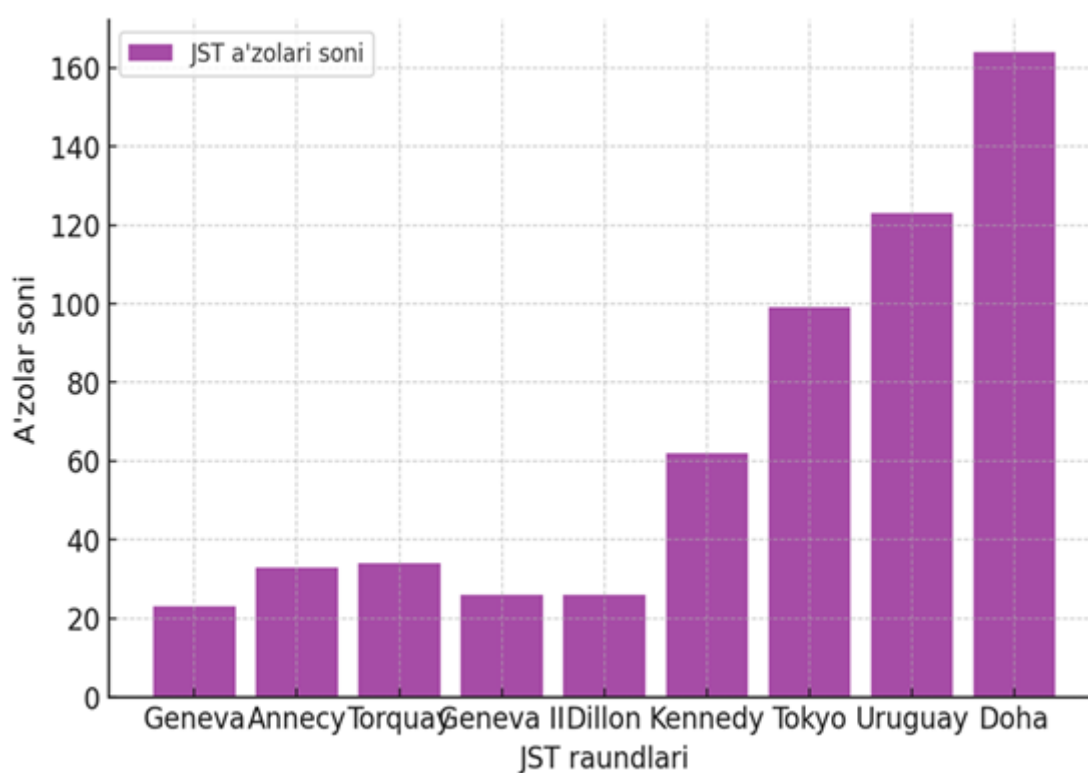
Doha Roundida tadbirkorlik va xususiy sektorning roli ham muhokama qilindi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda xususiy sektorni rivojlantirish uchun savdo siyosatidagi to'siqlarni kamaytirish va bozorni yanada ochiq qilish kerakligi ta'kidlandi.

Doha roundining asosiy maqsadi xalqaro savdoni liberallashtirish va rivojlanayotgan davlatlarning iqtisodiy o'sishiga ko'maklashishdan iborat edi. 2001-yilda Qatar poytaxti Dohada boshlangan bu muzokaralar asosan qishloq xo'jaligi, sanoat mahsulotlari savdosi, xizmatlar bozori, intellektual mulk huquqlari va rivojlanayotgan mamlakatlarga imtiyozlar taqdim etish masalalariga qaratilgan edi. Biroq muzokaralar davomida rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar o'rtasida kelishmovchiliklar yuzaga kelgan, xususan, qishloq xo'jaligi subsidiyalari va bojxona tariflarini kamaytirish borasida kelishuvga erishish qiyin bo'ldi. Shu sababli, Doha roundi ko'plab umidlar bilan boshlangan bo'lsa-da, hali ham to'liq yakunlanmagan va muhokamalar davom etmoqda. Bundan kelib chiqadiki, JST

doirasida global savdo islohotlarini amalga oshirish murakkab jarayon bo'lib, manfaatlar muvozanatini topish muhim ahamiyat kasb etadi.

Rivojlangan mamlakatlar va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasidagi kelishmovchiliklar: Rivojlanayotgan mamlakatlar qishloq xo'jaligi subsidiyalarini kamaytirishni talab qilishdi, ammo rivojlangan mamlakatlar bu borada keskin qarorlar qabul qilishga tayyor emas edi. Shu bilan birga, sanoat tariflarini pasaytirish va xizmatlar sohasini liberallashtirishda ham o'zaro kelishmovchiliklar yuzaga keldi.

1-rasm. JST roundlari davomida a'zo mamlakatlar sonining u'zgarishi³

Polarizatsiya: Doha Roundida ko'plab davlatlar o'rtasida iqtisodiy qiziqishlar uyg'onib, bu muzokaralarning davom etishiga to'sqinlik qildi. Asosan, rivojlanayotgan mamlakatlar o'z ishlab chiqarish sohalarini qo'llab-quvvatlashni xohladilar, rivojlangan mamlakatlar esa o'z bozorlariga ko'proq kirishni istashdi. Bu polarizatsiya Doha Roundning muhim kelishuvlariga to'sqinlik qildi.

³ <https://www.wto.org/>

Muzokaralarning o'zgarishi: O'tkazilgan muzokaralar yakunida, ba'zi muhim masalalar o'zgarishlarga olib kelmadi. Masalan, qishloq xo'jaligi subsidiyalarining kamayishi, xizmatlar sohasidagi erkinlik va savdo to'siqlarining kamayishi borasida biror aniq kelishuvga erishilmadi. Bu esa, Doha Roundni muvaffaqiyatsiz yakunladi.

Doha Roundi Jahon Savdo Tashkilotining eng uzoq davom etgan va eng muhim roundlaridan biri bo'lib, global savdo tizimini soddalashtirish va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yaxshiroq sharoitlar yaratishga qaratilgan edi. Biroq, muzokaralar davomida ko'plab kelishmovchiliklar va iqtisodiy manfaatlar o'rtasidagi farqlar yuzaga keldi, bu esa roundni muvaffaqiyatli yakunlashga to'sqinlik qildi. Shunga qaramay, Doha Roundida ko'plab yangi fikrlar va savdo strategiyalari taklif qilindi, ular kelajakda global savdo tizimi uchun asos bo'lishi mumkin.

Bali Vazirlar konferensiyasi (2013).

Bali konferensiyasining asosiy maqsadi, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun savdo siyosatlarini soddalashtirish, bozorlarni ochish va rivojlanayotgan davlatlarga qo'shimcha imtiyozlar yaratish edi. Yig'ilishda qabul qilingan bitimlar "Bali paket" deb ataladi.

"Bali paket" va uning tarkibi:

Bali paketida bir nechta muhim masalalar va shartnomalar kiritilgan, jumladan:

- savdoni soddalashtirish: Bali paketining eng katta yutug'i bu savdoni soddalashtirish edi. Savdo jarayonlarini tezlashtirish va byurokratik to'siqlarni kamaytirish uchun davlatlar o'rtasida umumiy qoidalar belgilandi. Bu qoidalar import va eksportni amalga oshirishda xarajatlarni kamaytirishga, vaqti-vaqti bilan to'siqlarni bartaraf etishga yordam beradi;

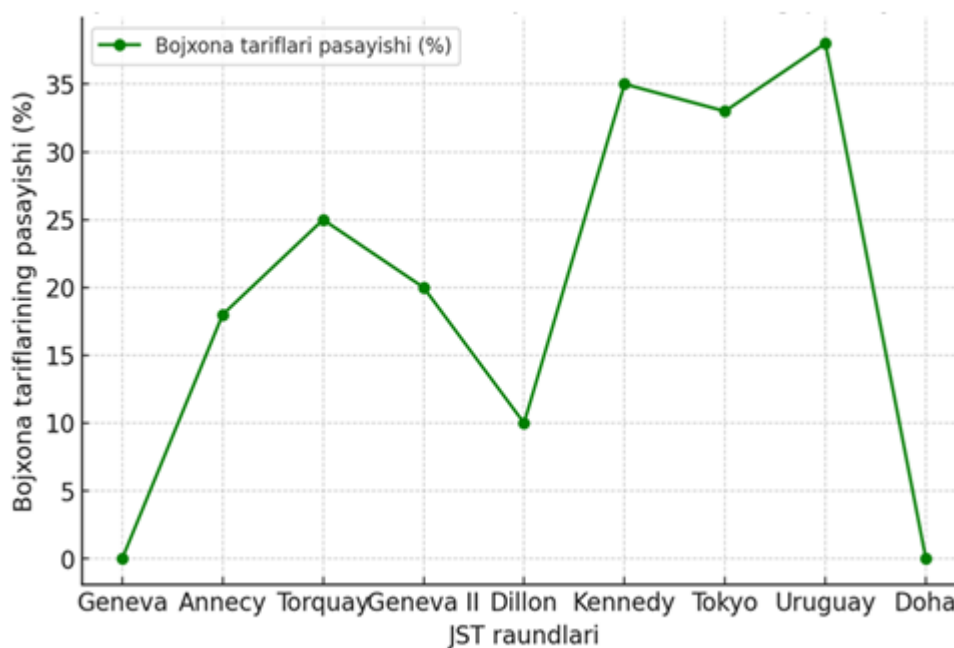
- tarif va to'siqlarning kamayishi: Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun soddalashtirilgan savdo shartlari va imtiyozlar berildi. Bu mamlakatlarning eksport

imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi. Shuningdek, bojlarning sezilarli darjada kamayishi doirasida o‘zaro kelishuvlarga erishildi;

– qishloq xo‘jaligi: Bali konferensiyasida qishloq xo‘jaligiga oid bo‘shliq va savdo to‘siqlari muhokama qilindi. Ko‘plab rivojlanayotgan mamlakatlar qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga subsidiyalarni saqlab qolish imkoniyatini olishdi, bu esa ularning qishloq xo‘jalik sohasidagi savdoni raqobatbardosh qilishiga yordam beradi;

– kambag‘allikni kamaytirish va rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash: Bali konferensiyasida, rivojlanayotgan mamlakatlarga o‘z savdo tizimlarini kuchaytirish va bozorlarni diversifikatsiya qilish uchun yordam ko‘rsatilishini ta‘minlash haqida kelishuvga erishildi. Bu, ayniqsa, kichik va o‘rta o‘lchamdagi iqtisodiyotlar uchun muhim edi;

2-rasm. JST roundlari davomida dunyo miqyosida bojxona tariflarining o‘zgarishi⁴

– xizmatlar va intellektual mulk: Bali konferensiyasida shuningdek, xizmatlar bo‘yicha savdoni soddalashtirish va intellektual mulk huquqlarini himoya

⁴ https://www.wto.org/english/tratop_e/tariffs_e/tariffs_e.htm

qilishning yangi qoidalari haqida ham muzokaralar olib borildi. Bu mamlakatlarga o'z xizmatlarini ko'rsatish va intellektual mulkdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi.

Bali konferensiyasining birinchi qismida, rivojlanayotgan mamlakatlarga savdo sohasidagi yangi imkoniyatlar yaratildi. Shuningdek, bu mamlakatlarga o'z iqtisodiy tizimlarini yaxshilash va rivojlantirish uchun zarur yordam ko'rsatilishi belgilandi.

– Maxsus va farqlangan imtiyozlar (Special and Differential Treatment, S&D): Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun maxsus savdo imkoniyatlari yaratildi. Bu imtiyozlar ularning global savdoda o'z o'rnini topishiga yordam beradi. Bali Roundida rivojlanayotgan mamlakatlarga savdo to'siqlarini kamaytirishda qo'shimcha imkoniyatlar berildi.

Bali konferensiyasining ijobiy ta'siri va tanqidlar:

Ijobiy ta'sirlar: Bali konferensiyasi, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun savdo to'siqlarini kamaytirish va iqtisodiy o'sish imkoniyatlarini yaratishga yordam berdi. Savdo soddalashtirilishi, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va qishloq xo'jaligi subsidiyalarining saqlanib qolishi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun katta foyda keltirdi.

Tanqidlar: Biroq, ba'zi iqtisodchilar Bali konferensiyasida ba'zi muhim savdo masalalari, xususan, rivojlangan mamlakatlar tomonidan talab qilingan bo'shliq va qishloq xo'jaligi subsidiyalari haqidagi muhokamalar qoniqarli darajada hal etilmadi. Shuningdek, ayrim rivojlanayotgan mamlakatlar Bali paketining ba'zi qismlarini yetarlicha qo'llab-quvvatlamadilar, chunki ular o'z iqtisodiy siyosatiga zarur o'zgarishlar kiritishni xohlamadilar.

Bali konferensiyasi jahon savdo tashkilotining tarixidagi muhim qadam bo'lib, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yangi savdo imkoniyatlarini yaratdi va savdo jarayonlarini soddalashtirishga erishildi. Bali paketining qabul qilinishi, global savdo tizimini zamonaviylashtirish va barcha ishtirokchi davlatlar uchun

yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratishga xizmat qildi. Ushbu kelishuvlar, bir vaqtning o'zida, ba'zi tanqidlar va muhokamalarni keltirib chiqargan bo'lsa-da, umuman olganda, Jahon Savdo Tashkilotining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Nairobi Vazirlar konferensiyasi (2015).

2015-yilda Keniyaning Nairobi shahrida bo'lib o'tgan konferensiya, Doha roundining tugashidan keyingi yangi strategik yo'nalishlarni belgilab berdi. Ushbu roundda:

Qishloq xo'jaligi subsidiyalariga cheklovlar: Nairobi konferensiyasining eng muhim qarorlaridan biri qishloq xo'jaligi subsidiyalariga cheklovlar qo'yilishi edi. Rivojlangan mamlakatlar o'z qishloq xo'jaligi sektorlarida subsidiyalarni kamaytirishga rozi bo'lishdi. Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlarga zarar yetkazayotgan qishloq xo'jaligi eksport subsidiyalari cheklovlari joriy etildi. Ushbu qaror qishloq xo'jaligi bozorlarini adolatliroq qilishga va rivojlanayotgan mamlakatlarning eksport imkoniyatlarini oshirishga yordam berdi.

Savdo sohasidagi muhim kelishuvlar: Savdoni rivojlantirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va rivojlanayotgan mamlakatlarga ko'proq yordam berish maqsadida yangi strategiyalar ishlab chiqildi. Savdoni soddalashtirish va eksport-import jarayonlarini yengillashtirishga doir yangi tartiblar ishlab chiqildi, bu esa rivojlanayotgan davlatlarning iqtisodiy faolligini oshirishga yordam berdi. Xizmatlar savdosining liberalizatsiyasiga qaratilgan kelishuvlar ham o'rnatildi. Bu savdo bo'limi, ayniqsa, xizmatlar sohasida rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yangi imkoniyatlarni taqdim etdi. Sanoat va xizmatlar sohalarini global savdoga qo'shish, keng miqyosda savdo erkinligini ta'minlash uchun muhim qadam hisoblanadi.

Kichik va o'rta bizneslarni qo'llab-quvvatlash.

– Nairobi konferensiyasi davomida, kichik va o'rta bizneslar (KOB) uchun savdoga kirish imkoniyatlarini yanada kengaytirish muhim yo'nalishlardan biri bo'ldi. Bu, savdo jarayonlarining soddalashtirilishi va KOBlar uchun iqtisodiy

imkoniyatlarning oshishi orqali amalga oshirildi. Shuningdek, ularning xalqaro bozorlarga kirish imkoniyatlarini yanada oshirishga qaratilgan ko'plab mexanizmlar ishlab chiqildi.

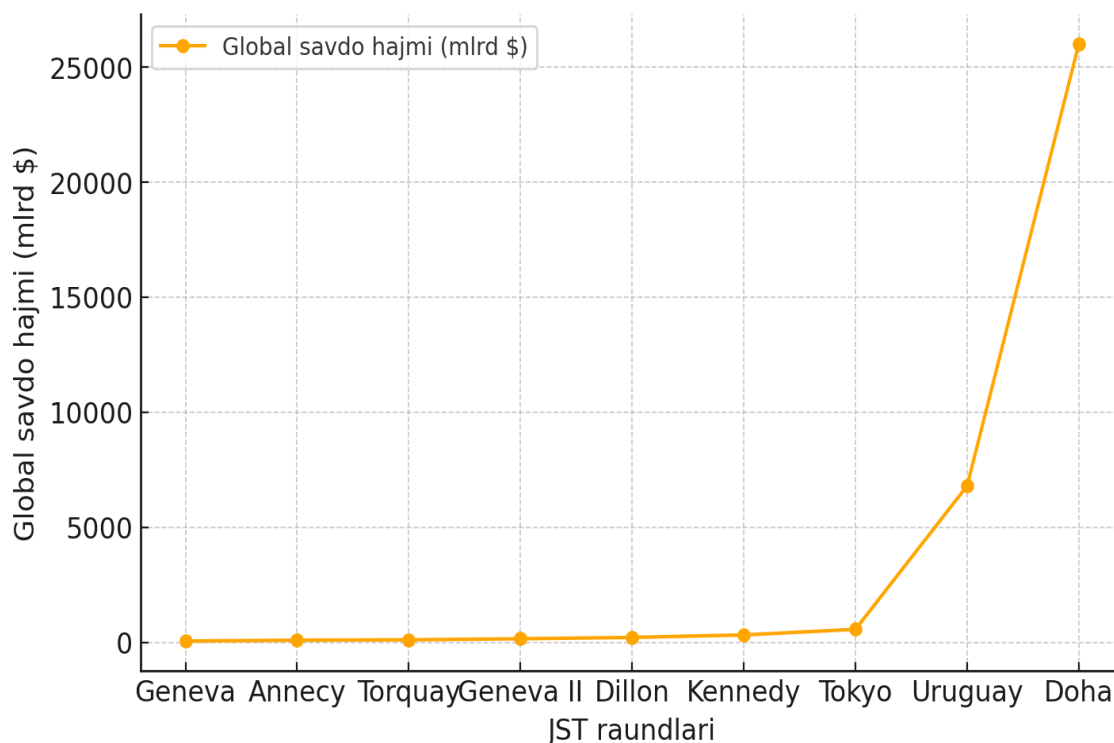
"Doha development agenda"ning yakunlanishi va yangi yondashuv.

Nairobi konferensiyasi, Doha roundining oxirgi bosqichi bo'lib, "Doha Development Agenda"ni to'liq yakunladi. Doha roundi doirasida ko'plab muammolar yuzaga kelgan edi, masalan, rivojlanayotgan mamlakatlar va rivojlangan mamlakatlar o'rtasidagi manfaatlar to'qnashuvi va savdo kelishuvlarining qiyinchiliklarga duch kelishi. Nairobi konferensiyasi, bu muammolarning barchasini hal qilishga emas, balki yangi yondashuvni ilgari surishga qaratildi. Global savdo tizimining kelgusi rivojlanishiga yangicha qarashlar yaratildi.

Buenos-Ayres Vazirlar konferensiyasi (2017).

Jahon Savdo Tashkilotining (JST) Buenos-Ayres konferensiyasi 2017-yilning 10-13-dekabr kunlari Argentinaning Buenos-Ayres shahrida amalga oshirildi. Ushbu konferensiya JST tarixida ahamiyatli va muhim bo'ldi, chunki unda global savdo tizimining muhim sohalari bo'yicha kelishuvlar va yangi strategiyalar ishlab chiqildi. Buenos-Ayres konferensiyasi, 2015-yildagi Nairobi roundidan keyingi eng katta savdo konferensiyasi bo'lib, global savdo tizimining yuzaga kelgan yangi talablar va muammolariga javob berishga intildi. JSTning savdo roundlari xalqaro savdo munosabatlariga muhim ta'sir ko'rsatgan. Ularning ta'sirini quyidagi nuqtalar orqali ko'rib chiqish mumkin:

Eksport subsidiyalarining yo'q qilinishi: 2017-yilda bo'lib o'tgan konferensiyada rivojlangan mamlakatlar o'zlarining qishloq xo'jaligi eksport subsidiyalarini bosqichma-bosqich yo'q qilishga kelishib oldilar. Ushbu kelishuv, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun qishloq xo'jaligi bozorlarida raqobatbardoshlikni oshirishga imkon berdi.

3-rasm. JST roundlari natijasida global savdo hajmining o'zgarishi⁵

Bozorlarda adolatni ta'minlash: Rivojlangan mamlakatlarning subsidiyalarini yo'q qilish, o'z navbatida rivojlanayotgan mamlakatlarning qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksporti uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Bu, global qishloq xo'jaligi savdosida adolatni ta'minlashga yordam berdi.

Savdo sohasida yordam: Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun moliyaviy yordam va texnologiya transferini ta'minlash bo'yicha kelishuvlar ishlab chiqildi. Bu, ularga savdoni rivojlantirish va iqtisodiy integratsiya jarayonlariga faol qo'shilish imkoniyatini berdi.

Savdoni soddalashtirish: Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun savdo jarayonlarini soddalashtirishga qaratilgan kelishuvlar ishlab chiqildi. Bu jarayonlar, ayniqsa, kichik va o'rta bizneslar uchun foydali bo'lib, ularning global bozorlarga kirish imkoniyatlarini oshirdi.

Xizmatlar sektorini yanada rivojlantirish: Xizmatlar bo'yicha savdoni soddalashtirish va liberalizatsiya qilishga doir kelishuvlar ko'rib chiqildi. Bu, o'z

⁵ <https://www.wto.org/>

navbatida, rivojlanayotgan davlatlarga xizmatlar sektorida o'z o'rnini topish imkonini berdi.

Xizmatlar sektori va innovatsiyalar: Xizmatlar sektorining liberalizatsiyasi innovatsiyalar va texnologiyalarni rivojlantirishga turtki bo'ldi. Bu, ayniqsa, axborot texnologiyalari va raqamli xizmatlar sohasida yangi imkoniyatlarni yaratdi.

Buenos-Ayres roundi davomida, intellektual mulk huquqlari va raqamli kontentning savdodagi roli ham ko'rib chiqildi. Raqamli dunyoda, intellektual mulk huquqlari va kontentni himoya qilishning ahamiyati ortib bormoqda.

Intellektual mulkni himoya qilish: Intellectual property (IP) huquqlari, ayniqsa, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan yanada muhim bo'ldi. Buenos-Ayres konferensiyasi davomida intellektual mulkni himoya qilishga qaratilgan yangi me'yorlar ishlab chiqildi.

Raqamli kontentning savdosi: Raqamli kontentning savdosi va uning global bozorlarida erkin aylanishi uchun yangi normativ asoslar yaratildi.

Roundlar davomida bir qator jabhalarda muammolarga yechim topildi bular quyidagilardan iborat:

Savdo erkinligini oshirish: Roundlar doirasida tariflar kamaytirilib, savdo to'siqlari soddalashtirildi, bu esa xalqaro savdoning rivojlanishiga yordam berdi. Savdoni erkinlashtirish global iqtisodiyotga integratsiya jarayonlarini tezlashtirdi.

Rivojlanayotgan mamlakatlarga imkoniyatlar yaratish: Doha roundi va boshqa roundlar rivojlanayotgan mamlakatlar uchun savdo imkoniyatlarini oshirishga qaratilgan edi. Bu esa, ularning iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Savdo tizimining soddalashtirilishi: Savdoga oid jarayonlar va tartiblar soddalashtirildi. Bu, kichik va o'rta bizneslarning xalqaro bozorga chiqish imkoniyatlarini oshirdi.

Intellektual mulk huquqlarining mustahkamlanishi: Urugvay roundidan boshlab, intellektual mulk huquqlari sohasidagi kelishuvlar Jahon savdo tizimiga

kiritildi. Bu, innovatsiyalarni rivojlantirish va ilm-fan sohasidagi hamkorlikni kuchaytirishga yordam berdi.

Savdo nizolarini hal qilish mexanizmlari: JSTning roundlari doirasida savdo nizolarini hal qilish mexanizmlari ishlab chiqildi, bu esa davlatlar o'rtasidagi savdo nizolarini hal etishda muhim rol o'ynadi.

Shuningdek, 2026-yilda JSTning navbatdagi vazirlar konferensiyasi Kamerunda o'tkazilishi rejalashtirilyapti. O'zbekiston hukumati ushbu konferensiyaga qadar JSTga a'zo bo'lishni maqsad qilgan⁶. "O'zbekiston Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish bo'yicha o'z majburiyatlarida sobit qolmoqda va biz muhim yutuqlarga erishish uchun barcha sa'y-harakatlarimizni amalga oshirmoqdamiz", — deb ta'kidlagan bosh vazir o'rinbosari Jamshid Xo'jayev.

Xulosa

Umuman olganda, Jahon Savdo Tashkiloti (JST) roundlarining natijalari global savdo tizimining rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Ushbu roundlar davomida qishloq xo'jaligi, xizmatlar, sanoat va intellektual mulk kabi turli sohalarda savdoni erkinlashtirish, soddalashtirish va adolatni ta'minlashga qaratilgan bir qator kelishuvlar amalga oshirilgan. Rivojlanayotgan mamlakatlarga yordam, qishloq xo'jaligi subsidiyalarini kamaytirish va savdo jarayonlarini yanada samarali qilish bo'yicha ko'plab choralar belgilandi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi, elektron savdo va texnologiya transferi kabi yangi sohalarda ham muhim yondashuvlar ishlab chiqildi.

JST roundlarining natijalari global savdoni soddalashtirish, kichik va o'rta bizneslarning imkoniyatlarini kengaytirish va iqtisodiy integratsiyani kuchaytirish orqali global iqtisodiyotni yanada mustahkamlashga yordam berdi. Shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlarga iqtisodiy o'sish va savdoga kirish imkoniyatlarini oshirish uchun maxsus qo'llab-quvvatlash choralari ko'rildi. JST roundlari, asosan, global savdo tizimining adolatlir oq va erkinroq bo'lishini ta'minlashga xizmat qilib,

⁶ https://www.gazeta.uz/oz/2024/05/30/wto/?utm_source

xalqaro savdo munosabatlarini kuchaytirishga va yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratishga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. World Trade Organization (WTO). *The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations: The Legal Texts*. Geneva, WTO Publications, 1995.
2. World Trade Organization (WTO). *The Doha Development Agenda: Negotiations, Implementation, and Outcomes*. Geneva, WTO Publications, 2015.
3. World Trade Organization (WTO). *The Bali Ministerial Conference: Trade Facilitation Agreement and Its Implications*. Geneva, 2013.
4. World Trade Organization (WTO). *Nairobi Ministerial Declaration and Decisions*. Geneva, 2015.
5. World Trade Organization (WTO). *Buenos Aires Ministerial Conference: Report and Outcomes*. Geneva, 2017.
6. Krugman, P., Obstfeld, M., & Melitz, M. *International Economics: Theory and Policy*. 11th Edition. Pearson Education, 2018.
7. Stiglitz, J. E., & Charlton, A. *Fair Trade for All: How Trade Can Promote Development*. Oxford University Press, 2005.
8. Bhagwati, J. *Free Trade Today*. Princeton University Press, 2002.